

УДК 378.013:373.3.011.3-051]:351.862.2

DOI:10.34142/nc.2024.3.14

Дослідження стану професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків

Наталія Науменко

Гоціально-політичні та економічні зміни суспільного життя в Україні, що пов'язані із економічними, техногенними, екологічними, інформаційними, епідеміологічними, воєнними кризами, змушують громадськість замислитись над проблемою різкого зниження рівня фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я нації, зокрема, підростаючого покоління, а також проблемою щодо забезпечення належної безпеки людини в усіх сферах суспільного життя. Освіта, як один із головних соціальних інститутів, реалізує пріоритетне завдання, яке полягає у «...всєбічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які

здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [5]. Реалізація цих завдань потребує створення у закладах освіти належних умов, в яких людина може вільно розкрити та розвинути свій особистісний потенціал без загрози для життя і здоров'я та підготуватися до суспільного життя. Виклики, що сьогодні стоять перед системою освіти в цілому, зокрема, зниження якості освіти, невідповідність освіти потребам суспільства, інформатизація та інтернаціоналізація освіти тощо, підсилюються новими викликами, що спричинені воєнною агресією росії

проти України (постійна загроза життю і здоров'ю населення, стреси, знищення інфраструктури закладів освіти, міграція населення, перехід на дистанційну та змішану форми навчання, скорочення фінансування закладів освіти, втрата кадрового потенціалу тощо), які негативно позначаються на стані здоров'я та благополуччя суб'єктів освітнього процесу.

Тому питання безпеки закладів освіти, забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища, формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу є особливо актуальним в умовах сьогодення. Реалізація цих завдань можлива за рахунок організації цілісного та системного навчання учасників освітнього процесу діям в умовах надзвичайних ситуацій; перегляду та актуалізації освітніх програм з питань безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та домедичної допомоги, прав, свобод та обов'язків громадянина та впровадження соціально-емоційного навчання та здійснення інтеграції знань про психічне здоров'я в освітній процес та освітню діяльність; запровадження в освітній процес закладів освіти програм, спрямованих на формування у здобувачів освіти правої поведінки, запобігання конфліктам та правопорушенням, здобуття навичок щодо безпечної поведінки в Інтернеті; запровадження обов'язкового підвищення кваліфікації, рівня обізнаності та підготовки педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників закладів освіти з безпекових питань, питань базових психологічних втручань, основ психологічної самопомоги і прав, свобод та обов'язків громадянина [4]. Особливого значення набуває проблема організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в початковій школі, тому як молодший шкільний вік є найбільш вразливим під впливом загрозливих факторів через несформованість психофізіологічних функціональних систем організму дитини і, відповідно, не здатності її належним чином реагувати на різного роду загрози. Тому важливим завданням вищої педа-

гогічної освіти є формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища (далі — БООС) в умовах ризиків.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити, що між процесом професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи і станом їх готовності до виконання професійних функцій існує прямий взаємозв'язок, який полягає у тому, що професійна підготовка є засобом розвитку готовності до професійної діяльності, натомість, сама готовність виступає як результат і ознакою якості цієї підготовки. Тож, готовність є, з одного боку, метою підготовки, а з іншого — результатом цього процесу з урахуванням запитів суспільства на сучасному етапі його розвитку. В умовах сучасних ризиків і загроз метою професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є їхня готовність до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища. Чисельні дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності показали значний інтерес науковців до цієї проблеми.

Проблему формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності розкрито у наукових працях І. Барановської, Ю. Бойчука, О. Гаврилюк, О. Демченко, Н. Зобенько, Г. Островської, О. Резунової, О. Скоробагатої, О. Цюняк, О. Удовиченко тощо; структурні компоненти готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності обґрунтовано в дослідженнях О. Кривки, С. Гаркуші; готовність майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності розкрито у працях О. Безкопильного, Р. Пріми, П. Рибалко, О. Цибульської тощо; питання готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища молодших школярів в умовах воєнного стану висвітлено у працях Н. Беляєвої.

Як показують дослідження, готовність майбутнього вчителя до професійної

діяльності є складним інтегральним утворенням, що характеризується постійним прагненням фахівця до саморозвитку і самовдосконалення, стійкою мотивацією до виконання професійних завдань, сформованістю професійно важливих якостей і властивостей, системи цінностей, здатністю до критичної оцінки своїх здібностей і результатів діяльності.

Слушною є думка Л. Лук'янової і О. Малишевського, які, розглядаючи готовність майбутніх учителів до професійної діяльності, виділяли в її структурі моральну готовність до майбутньої діяльності, обізнаність про сутність професії, володіння необхідними навичками та здібностями, систематичний розвиток і вдосконалення навичок і здібностей [3].

В. Квас звертає увагу на той факт, що готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності включає мотиваційну, інтелектуальну, емоційно-вольову та соціальну готовність [1].

Цінною для нашого дослідження є думка В. Ушмарової про те, що в структурі готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності важливо виділити суб'єктність як властивість, що розкриває особливості буття людини і полягає в усвідомленому ставленні людини до навколишньої дійсності і до себе, відтворюючи взаємообумовлені зміни в світі, собі та в інших людях [8].

Шогоджуємося з твердженням В. Сластьоніна про те, що готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності має включати психологічну готовність, тому як передбачає формування у нього спрямованості на виконання професійних завдань в умовах постійних змін і викликів [7].

Досліджуючи готовність майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, слухним є визначення готовності майбутніх учителів до організації безпечної життєдіяльності учнів, зроблене О. Кропивкою. Дослідниця наголошує, що це є «...цілісне внутрішнє особистісне утворення, що характеризу-

ється їхньою здатністю до охорони життя і здоров'я учнів в освітньому процесі і позашкільній діяльності та спрямованістю на успішне співробітництво тандему «учитель-учень» у галузі безпеки життєдіяльності» [2].

Ураховуючи наявні дослідження з проблеми готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності та специфічні особливості підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого середовища в умовах ризиків, можемо констатувати, що готовність майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків являє собою складне інтегративне утворення особистості, що включає в себе особистісну, психологічну, здоров'язберезувальну, теоретичну, практичну готовність та складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивно-комунікаційного, операційно-діяльнісного і особистісно-рефлексивного компонентів, що характеризуються мотивами та переконаннями до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, психолого-педагогічними, методичними знаннями та вміннями, особистісно-професійними властивостями, що спрямовані на формування безпечних, комфортних та здорових умов освітнього середовища, яке забезпечує оволодіння учнями компетентностями, необхідними для життя, формування культури безпечної та здорової поведінки.

Натомість, науковий аналіз чисельних психолого-педагогічних досліджень показав недостатню розробленість проблеми формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, що й зумовило нашу увагу до неї.

Метою дослідження є висвітлення результатів теоретичного та емпіричного дослідження стану професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків. Про-

ведене дослідження мало на меті виявити недоліки у різних аспектах професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до зазначеного виду діяльності для подальшого визначення шляхів їх усунення.

З метою реалізації завдань професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків нами була розроблена та впроваджена авторська модель науково-методичної системи зазначеної підготовки, яка теоретично та методично обґрунтована за допомогою концептуально-цільового, організаційно-змістового, процесуально-технологічного і аналітико-результативного блоків та спрямована на створення необхідних педагогічних умов, що сприятимуть формуванню позитивної мотивації майбутніх учителів до проблеми організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, на організацію освітнього процесу з позиції безпеки, здоров'язбереження та педагогічного партнерства, інтеграцію освітніх компонентів та оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків; застосування широкого набору інноваційних форм, методів і засобів навчання у підготовці майбутніх учителів до проблеми організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

З метою перевірки ефективності впровадження авторської моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків було проведено педагогічний експеримент, який тривав впродовж 2020 — 2024 рр. і складався з констатувального, формульовального і контрольованого етапів.

Одним із завдань констатувального етапу (2020 — 2021 рр.) педагогічного експерименту було дослідження наявного стану професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації

безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків. Для дослідно-експериментальної роботи було обрано Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Опитування здобувачів освіти проводилося у листопаді-грудні 2020 р. за допомогою анкети, створеної у сервісі Google Forms. В опитуванні взяли участь 112 здобувачів освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» 3-го і 4-го років навчання 2017 і 2018 років вступу, з них 71,8 % складають здобувачі 3-го курсу, і 28,2 % — здобувачі 4-го курсу. Залучення до опитування здобувачів цих курсів дало змогу більш об'єктивно оцінити і проаналізувати недоліки у різних аспектах професійної підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в початковій школі та зробити акценти на тих чи інших видах освітньої діяльності, що сприятимуть більшій ефективності підготовки.

Опитувальник складався з 35 питань, які були розподілені на три умовні блоки — мотиваційний, когнітивний та операційний. Відповіді здобувачів на питання дозволили комплексно визначити наявний стан професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків.

Вважаємо, що важливим індикатором професійної спрямованості майбутніх учителів початкової школи до організації БООС було виявлення у майбутніх учителів думки про доцільність здійснення у педагогічних закладах вищої освіти підготовки майбутніх учителів початкової школи, готових і здатних до організації БООС, оскільки це сприяє розвитку стійкої мотивації до безпекоорієнтованої діяльності та подальшого саморозвитку. Так, під час вивчення цього питання 94,9 % здобувачів вважають, що таку підготовку доцільно здійснювати, натомість 5,1 % респондентів утруднюються відповісти, хоча і не говорять про її недоцільність. Це дає підстави стверджувати про важливість під-

силення обізнаності майбутніх учителів початкової школи щодо сутності, мети і завдань організації БООС в початковій школі. Підтвердженням цього є відповіді здобувачів щодо розуміння сутності поняття «готовність учителя до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища початкової школи». Лише 53,8 % здобувачів надали позитивну відповідь, інші 46,2 % неповною мірою орієнтуються у сутності категорії.

У цьому розрізі важливим показником є стан підготовленості майбутніх учителів до організації БООС. Отримані у дослідженні результати вказують на той факт, що більшість здобувачів (69,2 %) вважають, що частково підготовлені; 10,2 % здобувачів вважають себе не підготовленими до такого виду діяльності; 10,3 % — взагалі утруднюються відповісти. І тільки 10,3 % здобувачів вважають себе повністю підготовленими. З одного боку, такі дані свідчать про спрямованість професійної підготовки здобувачів спеціальності «Початкова освіта» на безпекоорієнтовану діяльність майбутніх учителів, що реалізується в університеті, а з іншого — вказують на необхідність її вдосконалення,

перегляду змісту освітніх компонентів, видів і форм освітньої діяльності в процесі професійної підготовки. Такі висновки підтверджують відповіді здобувачів щодо обізнаності про види небезпек в освітньому процесі та ризики від них для життя і здоров'я учнів початкової школи. Тільки 15,4 % здобувачів володіють цими знаннями на високому рівні; 69,2 % вважають, що володіють на достатньому рівні, 12,8 % мають середній рівень обізнаності; 2,6 % здобувачів зовсім не орієнтуються в питаннях безпеки.

Наступна серія питань стосувалася безпосередньо знань про сутність, мету, завдання, зміст, принципи, умови, функції, напрями, форми і методи діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС, що відображали результати самооцінки рівня оволодіння професійними знаннями. Самооцінка показників наявних професійних знань здобувачів щодо безпекоорієнтованої освітньої діяльності вчителя здійснювалася за чотирма рівнями (володію на високому рівні, володію на достатньому рівні, володію на середньому рівні, володію на низькому рівні) (табл. 1).

Таблиця 1

Результати самооцінки показників наявних професійних знань здобувачів щодо безпекоорієнтованої освітньої діяльності вчителя

Показники	Володію на високому рівні, %	Володію на достатньому рівні, %	Володію на середньому рівні, %	Володію на низькому рівні, %
Знання про сутність, мету та завдання діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС	15,4	53,8	23,1	7,7
Знання про зміст, принципи та умови діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС	10,3	53,8	30,8	10,3
Знання про напрями діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС	12,8	46,2	36,9	5,1
Знання про функції діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС	12,8	46,2	38,5	2,6
Знання про форми та методи діяльності учителя початкової школи щодо організації БООС	12,8	51,3	30,8	5,1

Вражає той факт, що результати самооцінки між показниками зазначених знань на кожному рівні корелюються у межах 5–7 %, що дає підстави стверджувати, що майже 40 % здобувачів неповною мірою розуміють безпекоорієнтовану діяльність учителя, тому як рівень володіння знаннями за одним показником майже співпадає з рівнем володіння за іншим показником. Такі результати підтверджують необхідність системного і комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів до організації

БОУОС, в основі якого лежить необхідність оновлення змісту навчальних дисциплін, розробки нових дисциплін з орієнтацією на безпекоорієнтовану освітню діяльність майбутніх учителів початкової школи, перегляд і упровадження нових видів і форм освітньої діяльності.

Наступний блок питань був спрямований на самооцінку знань майбутніх учителів стосовно діагностики, збереження, зміцнення фізичного і психічного здоров'я учнів та забезпечення їхньої безпеки під час освітнього процесу (табл. 2).

Таблиця 2

Результати самооцінки показників наявних професійних знань здобувачів щодо діагностики, збереження і зміцнення фізичного і психічного здоров'я учнів та забезпечення їхньої безпеки під час освітнього процесу

Показники	Володію на високому рівні, %	Володію на достатньому рівні, %	Володію на середньому рівні, %	Володію на низькому рівні, %
Знання про діагностику та підтримку психічного благополуччя учнів початкової школі	10,3	56,4	30,8	2,6
Знання про зміст і технології підтримки емоційної сфери учнів в умовах сучасних ризиків	12,8	43,6	43,6	-
Знання щодо застосування заходів превентивного збереження фізичного і психічного здоров'я учнів та профілактики можливих його розладів	5,1	51,3	38,5	5,1
Знання щодо питань безпеки життєдіяльності учнів початкової школи під час освітнього процесу	15,8	55,3	28,9	-
Знання про сутність категорій «безпека людини», «здоровий спосіб життя»	35,9	53,8	10,3	-
Знання про значення і вплив безпечного освітнього середовища на розвиток і становлення особистості учня	23,1	61,5	15,4	-
Знання про форми та методи роботи вчителя початкових класів з дітьми та їхніми батьками щодо збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів	12,8	59	28,2	-
Знання про методи, форми, технології, що зумовлюють можливості для організації безпекоорієнтованого середовища в умовах ризиків	5,1	51,3	38,5	5,1
Знання про види та особливості безпечної та ненасильницької міжособистісної взаємодії в початковій школі	5,1	59	30,8	5,1
Знання про новітні технології планування та організації оздоровчих заходів	15,4	46,2	38,5	-
Знання про сутність емоційного інтелекту та значення його розвитку у вчителя початкових класів для організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків	46,2	48,7	-	5,1

Опитування показало зацікавленість здобувачів психічним здоров'ям особистості та шляхами його збереження і відновлення, і, відповідно, рівень їхньої обізнаності в цих питаннях вищий, про що свідчать результати анкети. Так, самооцінка рівня знань, що стосуються підтримки емоційної сфери учнів в умовах сучасних ризиків (12,8 % / 43,6 %), підтримки і діагностування психічного благополуччя учнів (10,3 % / 56,4 %), сутності емоційного інтелекту і його значення для вчителя початкових класів в процесі безпекоорієнтованої освітньої діяльності (46,2 % / 48,7 %), впливу безпечного середовища на розвиток учня (23,1 % / 61,5 %), новітніх технологій планування та організації оздоровчих заходів (15,4 % / 46,2 %) показує переважну більшість здобувачів, що володіють знаннями на високому і достатньому рівнях, натомість, низького рівня не виявлено у жодного здобувача. Проте, наявні результати не знижують доцільності у поглибленні знань в цьому аспекті.

Недостатньо сформованими, на думку здобувачів, є знання, що стосуються застосування заходів превентивного збереження фізичного і психічного здоров'я учнів та профілактики можливих його розладів (38,5 % — середній рівень, 5,1 % — низький рівень); методів, форм, технологій, що зумовлюють можливості для організації безпекоорієнтованого середовища в умовах ризиків (38,5 % — середній рівень, 5,1 % — низький рівень), що вказує на необхідність оновлення змісту практико-орієнтованих дисциплін.

Тож, за результатами відповідей здобувачів на питання когнітивного блоку робимо висновок про необхідність підсилення професійної підготовки з питань діагностики та підтримки психічного благополуччя учнів початкової школи; застосування заходів превентивного збереження фізичного і психічного здоров'я учнів та профілактики можливих його розладів; форми та методи роботи вчителя початкових класів з дітьми та їхніми батьками щодо збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів; застосування

методів, форм, технологій, що зумовлюють можливості для організації безпекоорієнтованого середовища в умовах ризиків; видів та особливостей безпечної та ненасильницької міжособистісної взаємодії в початковій школі тощо.

Операційний блок питань дозволив визначити самооцінку рівня володіння професійними вміннями, що сприятимуть ефективному вирішенню професійних завдань щодо організації БООС в початковій школі. В цьому блоці здобувачам було запропоновано оцінити свій рівень професійних умінь за десятьма показниками (табл. 3).

За результатами відповідей здобувачів на питання операційного блоку можемо зробити висновок про те, що найбільші утруднення у майбутніх учителів викликали питання щодо умінь встановлювати професійні взаємини з батьками учнів в організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків (5,1 % — високий рівень, 7,7 % — низький рівень); умінь здійснювати індивідуальний підхід до різних категорій учнів (обдарованих, дітей-сиріт, дітей з девіантною поведінкою, психофізичними особливостями розвитку тощо) (7,7 % — високий рівень, 5,1 % — низький рівень); умінь здійснювати профілактику захворюваності та надавати першу домедичну допомогу у надзвичайних ситуаціях (7,7 % — високий рівень, 5,1 % — низький рівень); умінь розробляти індивідуальні оздоровчі програми з метою збереження і відновлення здоров'я учнів початкової школи, враховуючи їх вік, стать та індивідуальні особливості (12,8 % — високий рівень, 7,7 % — низький рівень). З одного боку, такі дані свідчать, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи з формування зазначених вище умінь ведеться, на що вказують результати самооцінки, а з іншого — наявність відсотків низького рівня сформованості умінь вказує на необхідність комплексного формування професійних умінь в контексті організації безпекоорієнтованого освітнього середовища з урахуванням сучасних ризиків і загроз для життя і здоров'я учнів.

Таблиця 3

Результати самооцінки показників наявних професійних умінь здобувачів щодо організації БООС в початковій школі

Показники	Володію на високому рівні, %	Володію на достатньому рівні, %	Володію на середньому рівні, %	Володію на низькому рівні, %
Уміння встановлювати професійні взаємини з батьками учнів в організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків	5,1	53,8	33,3	7,7
Уміння здійснювати індивідуальний підхід до різних категорій учнів (обдарованих, дітей-сиріт, дітей з девіантною поведінкою, психофізичними особливостями розвитку тощо)	7,7	38,5	48,7	5,1
Уміння застосовувати методики, техніки та прийоми збереження і підтримки власного фізичного і психічного здоров'я	12,8	69,2	15,4	2,6
Уміння організації здорового способу життя та формування культури здоров'я учнів початкової школи з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей	15,4	56,4	28,2	-
Уміння застосовувати здоров'язберезувальні технології під час освітнього процесу	12,8	61,5	26,6	-
Уміння здійснювати профілактику захворюваності та надавати першу домедичну допомогу у надзвичайних ситуаціях	7,7	41	46,2	5,1
Уміння організації та проведення занять з учнями початкової школи на засадах педагогіки партнерства	17,9	59	20,5	2,6
Уміння розробляти індивідуальні оздоровчі програми з метою збереження і відновлення здоров'я учнів початкової школи, враховуючи їх вік, стать та індивідуальні особливості	12,8	38,5	41	7,7
Уміння планування та організації заходів з психологічно-консультативної та соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу початкової школи	15,4	28,2	51,3	5,1
Уміння застосовувати стратегії роботи з учнями, що сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки та Я-ідентичності	20,5	36,9	41	2,6

Однак позитивним для нас є той факт, що, не зважаючи на низький відсоток сформованості умінь щодо налагодження взаємодії з сім'ями та батьками учнів, більшість здобувачів володіють принципами педагогічної взаємодії, уміннями організувати уроки на засадах педагогіки партнерства (17,9 %) та уміннями планувати та організувати заходи з психологічно-консультативної та соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу початкової школи

(15,4 %). Результати опитування за цими показниками показали, що в процесі професійної підготовки здобувачі мають усвідомити роль родини в організації БООС, опановуючи знання про типи родин, види дитячо-батьківських стосунків, сучасні форми і методи взаємодії з батьками і залучення батьків до освітнього процесу як активних суб'єктів.

Найбільший відсоток високого рівня сформованості професійних умінь відзначено здобувачами за показниками, що

стосуються організації здорового способу життя та формування культури здоров'я учнів початкової школи з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей (15,4 %) і застосовування стратегій роботи з учнями, що сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки та Я-ідентичності (20,5 %).

Проведене дослідження щодо визначення наявного стану професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків дозволило дійти наступних висновків: майбутні вчителі початкової школи усвідомлюють значення і необхідність професійної підготовки до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища, хоча неповною мірою розуміють сутність категорії «готовність вчителя до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища початкової школи», а також мету, завдання, зміст, принципи та напрями безпекоорієнтованої освітньої діяльності вчителя; найбільшою популярності та обізнаності серед здобувачів набувають знання про збереження і зміцнення психічного здоров'я людини, емоційний інтелект, сутність категорій «безпека людини», «здоровий спосіб життя», натомість комплексні знання про систему організації безпекоорієнтованого

освітнього середовища у майбутніх учителів сформовані недостатньо; потребує удосконалення процес формування у майбутніх учителів умінь взаємодіяти з сім'ями дітей, знаходити індивідуальний підхід до дітей різних категорій, здійснювати профілактику захворюваності та надавати першу домедичну допомогу у надзвичайних ситуаціях, розробляти індивідуальні оздоровчі програми з метою збереження і відновлення здоров'я учнів початкової школи, враховуючи їх вік, стать та індивідуальні особливості. В цілому аналіз результатів дослідження виявив необхідність удосконалення цілісної системи професійної підготовки майбутніх учителів до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків, перегляду і оновлення змісту навчальних дисциплін, що сприяють комплексній підготовці, залучення здобувачів до нових форм практико-орієнтованої освітньої діяльності. Перспективами подальших досліджень є розробка та впровадження в освітній процес авторської моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації безпекоорієнтованого освітнього середовища в умовах ризиків і дослідження доцільності її впровадження.

Література

1. Квас В. М. Проблема формування готовності майбутніх учителів до професійного самовдосконалення // Наук. записки Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Сер. : Пед. науки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка ; редкол.: В. В. Радул та ін. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 141, ч. 2. С. 120–123. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/handle/123456789/547>

2. Кропивка О. Г. Структурні компоненти готовності майбутніх учителів природничих наук до організації безпечної життєдіяльності учнів старшої

школи // International Academy Journal Web of Scholar. 2019. Т. 2, № 9 (39). С. 3–10. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30092019/6689

3. Лук'янова Л. Б., Малишевський О. В. Дослідження сутності дефініції «готовність до професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю» // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського ; редкол.: Н. І. Лазаренко та ін. Вінниця :

Друк плюс, 2020. Вип. 55. С. 145–153. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/614>

4. *Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі* : указ Президента України від 25 трав. 2020 р. № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#n10>

5. *Про освіту* : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII : із змінами, внесеними згідно із Законами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

6. *Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти* : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 07 квіт. 2023 р. № 301-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpeky-zakladiv-osvity-i070423-301>

7. *Таймасов Ю.* Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту до самозбереження у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 — теорія і методика проф. освіти / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2020. 522 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Rada/D_64_053_04/dis_Taimasov.pdf

8. *Ушмарова В., Каданер О.* Суб'єктність як методологічний принцип формування готовності вчителів початкової школи до роботи зі здібними учнями // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини ; голов. ред. М. Т. Мартинюк. Умань : Жовтий О. О., 2015. Вип. 1. С. 361–369. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/znpudpu_2015_1_52.pdf

04.09.2024

Відомості про автора:

Науменко Наталія Вікторівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна; email: naumenkonv.77@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0658-1769>; Google Scholar